

FRANJO, Sv. Antun. Zarečje, crkva Sv. Antuna

Franjevci su u Bosnu došli već u XIII. st. Isprva su bili pod upravom Ugarske provincije, ali se već krajem XIII. st. osniva posebna Bosanska vikarija koja sred. XIV. st. obuhvaća osam kustodija od kojih su 4 na području današnje Bosne i Hercegovine, a ostale 4 u Mačvi, Banatu, Bugarskoj i Rusiji. Premda su na području današnje BiH imali više od 20 samostana, o njima se malo zna, a arhit. je ostataka još manje, dok je neke teško i ubicirati.

U XIV. i XV. st. mogu se pratiti samostani u Kraljevoj Sutjesci, Kreševu, Fojnici, Visokom, Rami, Šćitu, Gučoj Gori, Mostaru, Jajcu, Zvorniku, Srebrenici. Dolaskom Turaka samostani su bili uglavnom porušeni, a tek ih je nekoliko ostalo pošteđeno. U XIX. st. slabljenjem tur. vlasti, a pogotovo dolaskom Austrije, nastaje razdoblje nagle gradnje novih samostana i crkava, tako da su svi stari samostani prošireni a izgrađeni su i brojni novi. Sudeći prema ostacima nekih starih samostana (Srebrenica, Jajce, Zvornik), bili su građeni u gotičkome stilu pod tal. utjecajem, tj. s pravokutnom apsidom i jednobrodnom lađom. Novi samostani i crkve iz XIX. i XX. st. građeni su u raznim historicističkim stilovima.

LIT.: Franjo među Hrvatima (zbornik), Zagreb 1976. — M. Mirković, Zagrebačka franjevačka crkva na Kapolu i njezino kulturnopovijesno značenje, Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske, 1987, 13. — Franjevci Bosne i Hercegovine na raskršću kultura i civilizacija (katalog), Zagreb 1988. — Mir i dobro (monografija Franjevačke provincije Presvetog otkupitelja), Split s. a. — Collection of franciscan monastery Široki Brijeg, Široki Brijeg 1990. — A. Badurina, Uloga franjevačkih samostana u urbanizaciji dubrovačkog područja, Zagreb 1990. — Franjevačka provincija Bosna Srebrena, Sarajevo 1991. — V. Belaj, Razvoj franjevaštva na području Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda, u zborniku: Franjevci Hrvatske provincije sv. Ćirila i Metoda, Zagreb 1992. — M. Mirković, Franjevci i likovna umjetnost u kontinentalnom dijelu Hrvatske, ibid. A. Bad. i L. D.

FRANJIC, Petar, slikar (Gola kraj Koprivnice, 17. V. 1904 — Zagreb, 3. III. 1987). Studirao na Akademiji u Zagrebu. Njegovi rani crteži obilježeni su dokumentarističkom izvedbom i socijalno-kritičkim angažmanom (*Hoćemo posla*, 1932; *Međimurec*, 1934). Kasnije slika portrete i pejzaže (*Portret Dunje*, 1951; *Zima*, 1972). Izlagao je s grupom »Zemlja« kao gost

(1934), s ULUH-om i ULUPUH-om, samostalno u Koprivnici (1978) i Križevcima (1979). Bio je nastavnik u Školi primijenjene umjetnosti u Zagrebu. Izvodio dekorativne radove, opremao i ilustrirao knjige.

LIT.: M. Špoljar, Petar Franjić (katalog), Koprivnica 1978.

R.

FRANJO, zlatar iz Bergama. U prvoj pol. XV. st. ima radionicu u Dubrovniku. Zajedno s Nikolom iz Firence obavezao se 1417. iskovati srebrnu palu za crkvu Sv. Vlaha u Dubrovniku, s osamnaest likova svetaca ukrašenu emajlom i pozlatom. Zajedno su iskovali i dva srebrna anđela za samostan Sv. Klare 1418, a 1444. Franjo se spominje i u Splitu.

LIT.: C. Fisković, Dubrovački zlatari od XIII do XVII stoljeća, SHP, 1949, 1, str. 207, 208.

FRANJO, kipar (XV. st.). God. 1457. isklesao je u crkvi sela Zarečje kraj Pazina sjedeću figuru Sv. Antuna, pustinjaka rustičnih gotičkih oblika. Na podnožju kipa uklesana su imena majstora i naručilaca.

LIT.: V. Ekl, Gotičko kiparstvo u Istri, Zagreb 1982.

FRANJO IZ KRKA (Magistro Francischo de Veia muradore), graditelj nastanjen na Rabu (XV/XVI. st.). Pripisuje mu se nacrt za crkvu Sv. Kvirina u Krku (1489). Graditelj je kapele Sv. Šimuna (1492), ženskog samostana Sv. Franje s crkvom Sv. Antuna (1492) i kuće obitelji Galzinja u Rabu (1525).

LIT.: C. Fisković i K. Prijatelj, Albanski umjetnik Andrija Aleši u Rabu, Split 1948, str. 8, 9. D. Kt.

FRANJO IZ MILANA (Franciscus q. Antonii de Sesto, F. de Mediolano), zlatar u Zadru. Spominje se 1359—1400. Sklopio je 5. VII. 1377, sa zastupnicima ugarsko-hrv. kraljice Elizabete, ugovor za izradbu srebrnog pozlaćenog kovčega za moći Sv. Šimuna, koji je završen 1380; o tome svjedoči kraljičin posvetni natpis i majstorov potpis. Izrađen je u tehnici iskucavanja a ima oblik sarkofaga s dvostrešnim krovom. Na krovu je s prednje strane prikazan ležeći lik sveca, a ostale plohe ispunjene su s 13 figuralnih kompozicija. Na prednjoj strani se nalazi glavna kompozicija s motivom *Prikazanje u hramu* (kopija Giottove freske u Padovi), dok ostale prikazuju svečeva čuda i neke događaje vezane uz darovatelje, te imaju pov. i dokumentarnu vrijednost (*Ulazak kralja Ludovika u Zadar*, *Smrt kraljičina oca*, *Kraljica uzima svečev prst*, donacijska kompozicija).

FRANJO IZ MILANA, zlatarov lik, detalj škrinje Sv. Šimuna. Zadar, crkva Sv. Šimuna

FRANJO MATIJIN, triptih u crkvi Sv. Stjepana u Rijeci dubrovačkoj

Po stilskim osobinama ove kompozicije su pod utjecajem slikarstva Giotta i njegovih sljedbenika.

LIT.: G. A. Meyer, Szent Simon Ezüstkoporsója Zárában, Budapest 1894. — N. Klaić i I. Petricoli, Zadar u srednjem vijeku do 1409. god., Zadar 1976, str. 532—535. — I. Petricoli, Škrinja Sv. Šimuna u Zadru, Zagreb 1983. I. Pet.

FRANJO IZ PADOVE, tal. kipar (XVI. st.). U šibenskim ispravama spominje se 1549—63. Izradio je 1557. mramorni nadgrobni sarkofag biskupa Ivana Lucija Stafilea u šibenskoj katedrali.

LIT.: Lj. Karaman, Umjetnost u Dalmaciji, XV i XVI vijek, Zagreb 1933, str. 140.

A. FREUDENREICH i Z. POŽGAJ, Matica hrvatskih obrtnika u Zagrebu

FRANJO JURJEV, staklar (Dubrovnik, XV. st.). Obvezao se 1438. da će na crkvi Sv. Franje u Šibeniku izraditi stakla za tri prozora sa slikama svetaca, a 1446. još sedam prozora. God. 1467. postavio je prozore na stolnoj crkvi u Trogiru.

LIT.: C. Fisković, Nekoliko dokumenata o našim starim majstorima, VJAH, 1949, str. 199.

FRANJO MATIJIN, slikar (Dubrovnik, XVI. st.). Prvi se put spominje kada kao dječak prati oca, slikara Matiju (Matka) Milovića koji s V. Božidarevićem odlazi 1508. slikati u Vieste u Italiji. Učio je kod slikara Vicka Lovrina. God. 1520. obvezuje se slikati oltar u obliku triptiha sa zabatom; 1521. radi i oslikava škrinje; 1523. slika oltar za Korčulu; 1531. gastald je bratovštine dubrovačkih slikara; 1546. ugovara drugi oltar za Korita na Mljetu. Na osnovi sličnosti s triptihom veneto-bizantskoga stila koji je 1534. naslikao za crkvu Sv. Stjepana u Rijeci dubrovačkoj, pripisuju mu se slika *Mučenje Sv. Vinka* iz dominikanske crkve u Dubrovniku i predela s prizorima muke Sv. Antuna iz franjevačke crkve u Župi (danas u samostanu Male braće u Dubrovniku). Dijelovi oltara iz Korita (koji se s njime povezuju na osnovi jednog dokumenta iz 1521), očuvani u biskupskoj zbirci u Dubrovniku, bliži su renesansnom izrazu.

LIT.: J. Tadić, Grada, II. — V. Đurić, Frano Matijin, dubrovački slikar XVI veka, Starinar (Beograd), 1956. — Lj. Karaman, O dubrovačkom slikaru 16. stoljeća Frani Matejevu (Matkovu), Beritićev zbornik, Dubrovnik 1960. — K. Prijatelj, Dubrovačko slikarstvo, Zagreb 1968. R.

FRANJO ŠIBENČANIN, graditelj. Sa sinom Ivanom i majstorom Ivanom iz Korčule sred. XVI. st. pregradio u renesansnom duhu romaničku zbornu crkvu u Mola di Bari. U toj pregradnji vidljiv je utjecaj stila gradnje šibenske katedrale.

LIT.: C. Fisković, Naše umjetničke veze s južnom Italijom, Mogućnosti, 1961, 12.

FRAS, Julije (Franjo), kulturni povjesničar (? , 1794 — Vransko, Slovenija, 11. III. 1868). Kao učitelj u Glini i ravnatelj škola Karlovačkoga generalata u Karlovcu bavio se topografijom i prikupljao podatke o starijima (arheologija, kult. povijest, arhitektura) toga kraja. Objavio ih je u djelu *Vollständige Topographie der Karlsstädter Militärgrenze* (Zagreb 1835) koje je prevedeno (*Cjelovita topografija Karlovačke vojne krajine*, Gospić 1988). Ono je dragocjen, često i jedini izvor podataka za povijesno-topografsku sliku toga područja.

LIT.: V. Dominković, Julije Fras, Napredak, 1902, str. 46—48.

M. Kru.

FRAŠČIĆ, Petar, glagoljaš (Lindar u Istri, XV. st.); pisar glag. kodeksa, tzv. *Fraščićeve psaltira* (Beč, Nationalbibliothek, cod. slav. 77), koji je 1463. pisao poluustavnim pismom na pergamentu i papiru po narudžbi popa Matije Kubeda (okolica Kopra). U tekstu ima inicijala osrednje kvalitete.

LIT.: I. Milčetić, Hrvatska glagoljska bibliografija, Starine JAZU, 1911, 33, str. 84—85. — J. Hamm, Psalterium Vindobonense, Beč 1967.

FRESKA → ZIDNO SLIKARSTVO

FREUDENREICH, Aleksandar, arhitekt (Zagreb, 21. XI. 1892 — 22. IV. 1974). Završio Graditeljsku školu 1911, ovlaštenu graditelj postao 1919; 1926—30. polazio Arhitektonski odjel Umjetničke akademije (D. Ibler) u Zagrebu. God. 1911—13. radi kod graditelja L. Klade i Štefana, poslije I. svj. r. vodi vlastiti atelje. Od 1923. uglavnom surađuje s P. Deutschom. Projektirao je dvorane Hrvatskih kulturnih domova u Vukovaru (1919), Karlovcu (1926), Đakovu (1927), Garešnici (1927), Metkoviću, Petrinji, Podravskoj Slatini, Ličkom Osiku, Krapini, Ivanić-Gradu, Križu, Horvatima i školu u Velome Varošu u Splitu (1923). U Zagrebu je projektirao: Izraelitsku bogoštovnu općinu u Petrinjskoj 7 (1929), Maticu hrvatskih obrtnika u Ilici 49 (1937, sa Z. Požgajem), hotel »Astoria« u Petrinjskoj 71 (1938), stambene zgrade u Gundulićevoj 38 (1927), Dežmanovoj 9 (1928), Križanićevoj 13 (1928), Višeslavovoj 4 (1928), Martićevoj 20 (1929) i 41 (1931), Bauerovoj 17 (1930), Ribnjaku 4 (1930), Hebrangovoj 25 (1930), Krajiškoj 15 (1930), Pod zidom 6, 8 i 10 (1930—31), Deželićevoj prilazu 20 (1931), Gajevoj 2b (1933) i obiteljske kuće u Bosanskoj 15 i 30 (1928). U suradnji s P. Deutschom sudjeluje na natjecanjima za Banovinsku palaču u Splitu (1931), zgradu Gradskih poduzeća u Zagrebu (1931) i Prvu hrvatsku štedionicu u Dubrovniku. — Nakon II. svj. r. obnavlja kazalište u Varaždinu (1955) i rekonstruira Etnografski muzej u Zagrebu (1968—72). — Aktivno se bavio kazališnim radom, organizirao kazališni amaterizam u Hrvatskoj, osnovao Maticu hrvatskih kazališnih dobrovoljaca (1924), a 1940—41. intendant je HNK u